

SOSIALURIN

Útgevari:
FØROYA JAVNAÐARFLOKKUR

Blaðstj.:
Villi Sørensen.
Bo x 76.

Prentsmíðjan á Høysbreyt
TELF 1920

Tíðindi

Porkeri í sept. 1956.

Um mánaðarskiðtið úttalaðu menn úr ymsum bygdum seg í blóðnum um hoyterra og anna. Ógviliga ymiskt er, sum menn lata at veðri og tí, sum har av standst — og tað er einki at undrast yvir; tí í teim bygdum, sum landnyrdingur er stormætt, er lítið hyggjað enn, meðan í øðrum bygdum er landnyrdingurin makligur, og har hefur gingist væl við hoynum. T. d. skriv ar okkara tíðindamaður í Hvalba og tekur m. a. soleiðis til orða: »Leygardagin var hann heilt stívur av landnyrdingi við væl av sól, so at tað var ein heilt góður hoyggjardagur«.

Undirritaði má tíverri siga, at nevnda dag var hann so stívur av landnyrdingi, at ikki var hugsandi um at hoyggja; tí einki hoyggj kundi ligga á bønnum. Sama má eg siga um mangar aðrar dagar í august mánaða. Her í Porkeri er eingin ætt so stormmikil sum landnyrdingur, og av tí, at landnyrdingur hefur verið nógvur dagar, hefur ikki borið væl til at hoyggja her í bygdini.

Báðir teir seinastu dagarnir í august mánaða vóru terradagar, so tað sá út, sum nevndi mánaður við hesum vildi bota aftur tað, sum illa var hinir fyrru dagarnar September er byrjaður við góðveðri, so vit vóna, at hoyggji verður turt í ár so væl sum onnur ár.

Viðvíkjandi havhestaveiðuni gekst út av lagi illa, Stormur hvønn einasta dag, so nátungarnir flugu sum entir (villdunnur).

Íg siti og bíðið eftir at fáa telefon-samroðu, sum eg havi bíðið um. Eg havi spurt aftur og aftur, men tað er vónleyst. Eg ringi og spyrji, men fáir hvørja ferð tað sama svarið, ið ljóðar nakað soleiðis: Okur fáa ikki Tvøroyri og hvaðna minni Havnina.

Soleiðis er skilið í Porkeri og í Hovi síðan málráðurin millum Hovi og Øravík varð avkettur. Vit ábønntar í Porkeri og í Hovi megu rinda sama limagjald sum ábønntar í øðrum bygdum; men vit verða hægredidri eins og tey, sum ongan lívsrætt hava í samfelagnum.

Aftur hoyrdu vit nú hitt so dámliga orðið: »Grindaboð!«, og aftur hesa ferð var grindin beint her fyrri fjórðinum ella rættari sagt inni á fjórðinum. Ein ungur maður higani úr bygdini, harra Johan Larsen, fór mikumorgunin hin 5. í h. m. tíðliga á morgni út í Víkartanga við byrsu. Sum hann hyggur seg um, sær hann eina stóra grind tætt í Víkarmol. Hann skundaði sær, rann heim, rópti grindaboð og mannaði bát beinanvegin, og brátt fór hvør bátur avstað. Grindin var ógviliga stór, menn mettu hana til einar 600 hvalir, men tíverri var ein hópur av hvesingi uppi í, og teir stygdu grindina, so hon býtti seg í 3 bólkir og tveir bólkarnir rýmdu og hildu til havs, áðrenn nóg mikið av bátum vóru komnir til. Hin triðja bólkinn fingu teir inn á Vág; men av tí, at hvesingarnir vóru og stygdu grindina, gjørdi hon onga landgongd. Alt mátti verða stungið niður úti á fjórð-

inum. 290 hvalir vórðu merktir; men hópur varð fiskað upp, aftaná at seðlarnir vóru komnir út, so nakað væl yvir trý hundrad doyðu fyrri uttan hvesingarnar.

Beint nú kom eg á tal við ein mann higani úr bygdini, sum nýliga er heimkomin úr Íslandi. Eg spyrji, hvussu honum hefur gingist, og hann letur væl at. Inntøkan er góð, og lívið við íslenskum trolarum er frálíka gott. Hann leggur so aftrat, at í vár løgu triggjar føroyskar sluppir í Reykjavík. Íslendingar snakkaðu nóg um hesar gomlu sluppur, ljótar og ómálaðar vóru tær og sóu illa út í allar mátar. Íslendingar segdu, at teir undrast á, at nakar føroyskur fiskimaður nú á døgum skuldi troysta sær at fara umboð á slík veslafor, »Vit Føroyingar høvdu skomm av hesum trimum fornum, og vit snakkaðu um, at lúgtindi má gera eina lóg, sum forbjóðar slíkum gomlum bukkum at koma burtur í onnur lond at gera okkum fyrri skommum.« Men so legði hann aftrat at slupurnar verða nú burturtroðkaðar allastaðni. Á bankunum við Grønland, sum sluppur fyrr løgu og fisku á, er nú so fult av nýmótans trolarum frá mongum ymsum londum, so har var ikki talan um at sluppur kundu seta línur út. Trolarnir fóru bara avstað við línun og tí heila, sum var. Hann nevndi mangar ymiskar bankar, sum sluppur fyrr fiskaðu á, og har ikki ein einasta var at siggja longur. Slupurnar nýðast at leita sær nýggj fiskipláss; men brátt verða trolarnir eisini har. Soleiðis sær tað svart út hjá Føroyingum, um vit ikki beinan vegin nú royna at fáa okkum nýmótans for, sum kunnu kappast við tey for, sum aðrar tjóðir nýta.

Hann skoytti so hesi orð uppi: »Væl er alt dyrt í Íslandi og tollurin er høgur, og skatturin er stórur; men hvat ger tað, tá ið allar hendur eru í arbeiði? Landið fær inntøk av tolli og skatti og av landshandi við luksusvörum, og hesar inntøkur verða nýttar millum annað til at byggja nýmótans fiskifor fyrri. Hvi hava vit her í Føroyum ikki landshandi við luksusvörum og t. d. bilum, hjólhestum, radio og tilílikum, sum kundi givið landinum megi til at byggja nýmótans fiskifor?«

— Eg segði, sum sannleikin er, at feilurin er tann, at ikki meira enn fimm menn á Føroya lótingi bardust fyrri at byggja nýggj hús til landshandilin longu í 1939, tá ið Hitlerbardagin byrjaði. Hesir fimm javnaðarmenn stóðu aftur einsamallir av mótmæltu, tá ið landshandilin varð avtíkin. Vit javnaðarmenn eru ovfáir, og vit makta ovlítid; tí er so vorðið, sum er, og tí er okkara uppskot um byggjan av nýmótans fiskiforum fallið. Les tað javnaðarmanna uppskotið, sum eitur: »Arbeiði til øll á landi og sjógvi«.

Hesin fiskimaður svaraði mær: »Ja, eg dugi alt hatta uttanat, men tíverri leggja føroyskir veljarar einki í at lúta eftir tí, sum gott og gagnligt er, og tí standa vit í dag so langt aftan-

fyrri allar aðrar tjóðir. Íslendingar hava nú í gerð fimt stórar nýmótans trolarar, og teir byggja havnir víða hvar um landið og turkíhús, flakavirki og frystivirki. Hópin av greipufiski selja teir til Afriku, umframt allar aðrar marknaðar, teir hava kring um heiminn. Alt ella nærum alt, sum teir flyta inn til landið og út av landinum, flyta teir við egnum fornum, harfyri byggja teir eisini stór og tíðarhóskandi farmaskip við kólrúnum ella rættari sagt við kóliamboðum, sum kóla lastina, so alt verður fyrstaflokks vora, sum teir selja. Hvát verður gjørt her á landi? Eitt sindur av fiski verður fluttur til Suðurameriku. Hvi verður ikki so mikið flutt hagar, at tað kann loysa seg at flyta fiskin beinleiðis higani? Er tað nakað hópi í at senda fisk higani til Noregis at verða umlossaður har og forður haðani við norskum skipum? Nóg kostar ikki tilílik umlossing umframt havnagjald, kanska pakkhúsleiga og mangar aðrar óneyðugar útreiðslur? Eru Føroyingar óvitar allir sum ein? Nær fara vit at gerast rættir menn?«

Eg veit einki at svara uttan tað at vit megu standa saman allir sum ein á sosialistiskum grundarlagi og lata landið byggja og keypa og selja. At líta á, at Per og Pól ella onkur annar privatur maður skal kunna bjarga Føroyingum frá tí undirgongd, sum nú stendur fyrri durunum, er heilt vónleyst. Tað er tåpuligt og ábyrgdarleyst at byggja á privatkapitalismuna, tí á hesum kyksendi søkkur okkara samfelag longri niður fyrri hvønn dag, ið gongur.

Beint nú kom eg á tal við ein Hvalbing, sum segði mær, at kolaarbeiðarar eru illa lónaðir tí prísráðið trýstir kolaprísirnar ovlant niður. — Hann segði, at teir harmaðust um, at ein javnaðarmaður, sum situr í prísráðnum, ikki vildi hjálpa arbeiðarum at fáa hampuliga lón. Nú er tað so, at eg ikki altíð kann svara fyrri allar minar partamenn. Í slíkum fornum má hvør einstakur maður svara fyrri seg. Men sannleikin er tann, at vit javnaðarmenn altíð royna at trýsta vøruprísirnar niður eftir, tí fátek fólk hava ikki ráð at gjalda teir høgu prísirnar. (Annars hefur prísráðið beint nú latið kolahoggarnar fingið 5 kr. meira fyrri tonsið). Vit javnaðarmenn royndu at bjarga Landshandlinum, sum helt vøruprísirnar niðri, og sum kundi sett teir nóg meira niður, um luksusvörurnar vórðu lagdar undir hann, so ein partur av vinninginum av teim kundi verið til at sett neðsynjarvörurnar niður í prisi. Men javnaðarmenn tala fyrri deyvum oyrum og skriva fyrri blindum eygum. — Javnaðarmenn vilja eisini, at prísráðið skal forða fyrri, at vøruprísirnar fara ov høg tupp. Men tá ið talan er um kolaprísirnar, so hefur hetta málið tver síður. Vit, sum keypa kol, vilja hava lágur prísir, meðan arbeiðarar vilja hava hampuliga lón. Ein arbeiðari er sína lón verður, og ein maður, sum stendur fleiri hundrad metrar inni undir jørðini og høgur kol,

kann aldri fáa so høga lón, at hann ikki hefur fortjent á tíða meira. Vit, sum keypa kol, kunnu ikki krevja, at arðir menn skulu hava tað tunga og skitna arbeiðið og ikka fáa hampuliga lón. Nakað annað er, at samfelagið hefur skyldu at hjálpa fátækum fólki at fáa biligari vörur; men kolaarbeiðarar kunnu ikki einsamallir bera tær útreiðslur, sum tað kostar at hjálpa fátækum fólki. Henda hjálpin má koma frá teimum, sum hava ráð at hjálpa. Men í okkara samfelag vendir alt óvugt. Tað er ikki sjáldan, at ein hoyrir um menn, sum ikki gjalda meira skatt enn hundar, tó at hesir menn liva í stási og góðgæti hvønn dag í árinum, meðan inntøkur hjá smámonnum verða kannaðar og skattaðar, hvør einasta króna. Her má eitt annað skil koma á; men tað fæst ikki, meðan náfrkannaumboðsmenn hava buktina og báðar endarnar á Føroya lótingi og í landsstýrinum.

Hesin Hvalbingur og eg komu eisini á tal um, at vit javnaðarmenn ofta hava talað og skrivað um akveg um alla Suðuroy. Einki liður fyrri, at nakað verður gjørt við vegin millum Tvøroyri og Hvalba. Tað verða helst mong ár enn, áðrenn hann verður liður. Hevði ein tilíkur vegur verið, so kundi ein rutubíllur ella bussur millum annað koyrt skúlabørn til og frá realskúlanum á Tvøroyri. Ja, akvegur um alla Suðuroy, so kemur fóst rata bæði við posti og mongu møðrum, og skúlabørn kunnu tá ferðast til og frá báðum realskúlanum bæði Vág og Tvøroyri. Nú eru menn farnir at breiðka akveginn í Hovi og inn eftir Hovsdali. Hvi gera teir ikki vegin fyrst lídan millum Hov og Øravík, so rutubíllur kann koma í gongd beinanvegin? Á breiðka vegin inni í bygdini og á Hovsdali kann væl lata seg gera í ølveðri um veturin, tá ið ikki eru líkindi at arbeiða í Hovseggi og uppi á Eggini. Hvi verður alt í Føroyum byrjað frá hinum skeiva endanum?

Útiróður hefur næstan eingin verið ta seinastu tíðina. Onkur bátur hefur roynt, men lítið fingið. Tað verður óbrvísi, tá ið teir sleppa út á Munkagrundin. Tíverri hava menn her í bygdini einki uttan opnar bátar at rógva við. Eingin havnabygging er byrjað enn. Tað sigst, at verkfrøðingarnir hava so nógv at gera, at teir kunna ikki koma higari í ár at projektera. Nú eru brátt tjúgu ár, síðan teir skuldu koma. Leingi er tað, ið væl skal verða. Vónandi verður alt gott, tá ið verkfrøðingarnir einaferð koma. Vit vóna tað besta, sjálvt um vit, sum nú eldast, helst vóru sæð nakað her, áðrenn vit doyggja av elli.

Fyrri stuttum hendi eitt bilóhopp millum Porkeri og Vág. Tað var hr. Ove Muller í Porkeri, sum var fyrri hesum óhappi. Hann koyrði við einum nýggjum bili. Sum hann kom koyrandi inn móti Vági á tí ovara veginum beint omanfyri húsini í Neslið, kom hol á dekkið á tí framhjólinum, sum vendi omaneftir; sum eitt skot fór øll luftin úr og bilurin snraði sær á beinanvegin og rendi oman av vegnum við slíkari ferð, at hann boltaði rút fyra ferðir, áðrenn hann kom í eina veit og stoðaði har. Tað var eitt Guðs undur, at eingin mannaskaði hendi. Ove var einsamallur í bilinum, og hann var somikið róligur, at hann smoygdi sær frá rættinum og aftur ímillum stólararnar, har hann lá og helt seg fastan, meðan bilurin boltaði ferð aftaná ferð. Tað má sigast, at hesin maður hefur góðar nervar, og tí slapp hann við livinum og næstan einki meinslaður. Eyðnan vildi tað so væl, at hann var einsamallur, tí um fleiri fólk høvdu verið í bilinum, so sluppu ikki øll við livinum.

J. H. Danbjørg.

Nýggjar føroyskar skúlabøkur

Útkomið er og fæst í bókabúðunum:

Føroysk lesibók, 2. partur, onnur eitt sindur broytta útgáva, prísur kr. 7,50.

Føroyskur orðalisti til Engelsk Begynderbog efter Jespersen og Sarauw, prísur kr. 2,00.

Skúlabókgarunnurin.